

~~enato~~

enato

obsah:

- 1/ Jerzy Prokopiuk:
Paradigma fantazie /esej, 14 str./
- 2/ Bruno Schulz:
Republika snů /próza, 19 str./
- 3/ Eduard Zacha:
Tři prózy /próza, 18 str./
- 4/ Gary Snyder:
Verše /básně, 20 str./
- 5/ Betin A.:
Kouzlo nechtěného /básně, 19 str./
- 6/ Julius Slowacki:
Tři dopisy matce /dopisy, 26 str./

enato I

obsah:

- 1/ Janos Pilinszki: Osud "umělecké obrazotvornosti" v naší době /esej/
- 2/ Charles Péguy: Tři úvahy /esej/
- 3/ Piet Schoonenberg: Osobní Bůh a neosobní božské /esej/
- 4/ Gaston Bachelard: Poetický a metafyzický okamžik /esej/
- 5/ Robert Walser: Basta a jiné povídání /próza/

enato II

obsah:

- 1/ Stefan Morawski: Konec moderní doby /esej/
- 2/ Leonard Michaels: V padesátých letech /próza/
- 3/ Petr Jochman: Zápisky /próza/
- 4/ Czesław Miłosz: Město beze jména /básně/
- 5/ Rostislav Valušek: Ztotožňování /básně/
- 6/ Jean Gebser: Praůzkost a pradůvěra /esej/

~~enato~~

J e r z y P r o k o p i u k

Paradigma

fantazie

Staré platónské pojetí paradigmatu - podle Platóna jsou ideje paradigmata, čili modely, podle nichž se formuje svět jevů - v naší době popularizuje a současně nově interpretuje americký historik vědy Thomas S. Kuhn; podle Kuhnů jsou paradigmata způsoby či vzory vědeckého poznání světa, které se v průběhu času mění.

V tomto textu užívám pojem paradigma metaforicky, v širším smyslu: jako člověku daný - tedy nevědomý, jen postupně uvědomovaný jedincem a skupinami lidí - způsob vidění světa, vize světa /narozdíl od filosofického světového názoru či vzoru vědeckého poznání světa/.

Dějiny lidstva znají dvě základní paradigmata, dvě vize světa, podmíněné vztahem vědomého subjektu vůči dvěma sférám kosmu, mezi nimiž žije a na nichž se podílí, a to vůči objektivnímu světu duchovnímu /často mylně ztotožňovanému s vnitřním subjektiv-

ním světem/ a vůči objektivnímu světu materiálnímu; užijeme-li termíny C. G. Junga, můžeme je nazvat paradigma introvertní a paradigma extrovertní.

Prehistorie, orientální kultury, evropská antika a středověk - to jsou jednotlivé fáze epochy, v níž převládalo introvertní paradigma. Je to epocha, v níž člověk ještě žil pespelu se svými bohy, byl si vědom svých nebeských kořenů, ale současně už stále víc obracel pozornost k pozemskému světu. Od prehistorie až po starověk člověk poznával či prožíval duchovní svět prostřednictvím svých gnostických a mystických zkušeností a měl tak přístup jak do jeho makrokosmu, čili duchovního aspektu přírody, tak i do jeho mikrokosmu, to jest do své individuální sféry. Křesťanství ve své první, antické fázi dávalo ještě člověku možnost vhledu do obou aspektů jeho duchovního kosmu /Kristus chápáný jako *sol spiritualis*, egyptsko-syrská gnóze, antický manicheismus/. V období pozdního středověku ztrácí evropský člověk cit pro ducha přírody a v mystických zkušenostech si zachovává vhled pouze do individuální du-

chovní sféry.

Na přelomu středověku a renesance pozorujeme nástup nové epochy v dějinách vstahu vědomého subjektu k oběma předmětným světům, v nichž žije. Na jedné straně vidíme postupný úpadek introvertního paradigmatu, jehož nejkrásnějším plodem byla středověká a barokní klášterní mystika. Na druhé straně - pokračující proces narůstání a rozvoje paradigmatu extrovertního, projevující se v postupném odvratu člověka od objektivního světa ducha a v zaměření se na výzkum světa materiálního, jež dalo vznik novodobé vědě a technice. Z třetí strany - vyhasínání, ve středověku už beztoho jen reliktovaných forem gnóze, čili výzkumu duchovního aspektu přírody, jako byla např. alchymie, která se počínajíc od renesance přetvořila v extrovertně materialistické Goldmacherkunst a posléze v chemii. A na konec ze čtvrté strany - počátky znovuvzkříšení gnóze - v nové formě - přičemž nové tu bylo její spojení s křesťanskou mystikou /ideje a praktiky rozekrucianů, Fraternitas Rosae Crucis, od 14., 15. stol.,

zvláště pak v 17. stol./.

Hledíme-li na dynamické a vývojově-dialektické vztahy v této čtveřici: gnóze - mystika - věda - technika, vidíme, že vlastně dávná gnóze, např. v podobě magie, alchymie či astrologie, byla matkou novodobé vědy a techniky. Gnóze dala vědě zásadu observace a experimentu a jejich přetváření, spjatého s formulací objasňujících modelů. Věda, která se obrátila extrovertně k materiálnímu světu, nejen že změnila předmět poznání, ale změnila i esoterický a intuitivní charakter gnostické metodologie, systematizovala svou observanci, experimenty podřídila kontrole a zásadě intersubjektivit y a přetvářela je výlučně v racionálních kategoriích, to jest vytvořila modely, které je racionálně objasňují. Vznik empirické, racionální, materialistické vědy znamená pro duchovní život lidstva ztrátu i zisk. Za ztrátu je třeba nepochybně považovat omezení vědy. Naproti tomu za zisk - dialekticky spjatý s touto ztrátou - očistění a zpřesnění lidského myšlení / naše pojmy dosáhly větší čistoty a preciznosti ve vědách zabývajících se mrtvou

hmotou, jako je např. fyzika nebo chemie, než v disciplínách zkoumajících organickou hmotu/. Proto si myslím, že ve vývoji lidského ducha stojíme dnes na prahu nové revoluční proměny. Podobně jako na počátku novověku byla gnostická metodologie odtržena od své mateřské oblasti a - příslušně přetvořená - našla užití v oblasti vědy / proces extrovertizace xx touhy po poznání /, tak - opatrně formulováno - v nejbližší budoucnosti může být současná vědecká metodologie odtržena od oblasti, již dnes slouží, a po příslušné proměně může být znovu užita k výzkumu jak duchovního aspektu přírody, tak i vlastního duchovního světa. Byl by to proces introvertizace touhy po poznání. Byl by to návrat ke gnóze a k magii.

Paradigma fantazie - tak nazývám vizi světa, jejíž zrození připadá na konec 20. stol. a počátek 21. stol. - je syntézou někdejšího introvertního paradigmatu a pozdějšího paradigmatu extrovertního /fantazie je k budoucnosti zaměřená syntéza paměti, obrácená do minulosti, a myšlení, zakotveného v přítomnosti/, je syntézou staré gnóze a mladé vědy.

A jako takové je paradigma fantazie holistickou vizí světa, pokusem pochopit makrokosmos i mikrokosmos, kosmos duchovní i kosmos materiální jako dynamický celek.

Paradigma fantazie - ve své holistické ontologii - je charakterizováno především kosmocentrismem: obrací se ke kosmu jako k moudré a živé plnosti bytí; duchovní i materiální kosmos se tak jeví jako hierarchická mnohaúrovňová struktura; akcentuje jednotu subjektu, makrokosmu, ve všech jeho aspektech.

Ve své epistemologii rehabilituje význam subjektu jako nástroje poznání, postuluje proměnu poznávacích sil člověka v závislosti na jím poznávané rovině skutečnosti, proměnu dovršující se v rámci procesu seberealizace plné lidské individuality, čímž se akceptuje význam a potřebu tvůrčí a sebtvůrčí lidské aktivity.

Ve své axiologii zdůrazňuje význam sféry smyslu a hodnot, jak objektivních, tak subjektivních, formuluje postulát nové mravnosti/odvrat od dualistické a příklon k triadické koncepci vztahu mezi dobrem a zlem/.

hledá nové formy společenského života v "synarchické" harmonii s přírodou a v mesilidských vztazích /např. hnutí "nové loby", "planetární proměny" a pod./.

Dávnými i novějšími předchůdci holistického paradigmatu fantazie /které si klade za cíl překonat tradiční konflikt mezi spirituálním a materialistickým postojem/ byli především středověcí, renesanční i pozdější rozekrucianti; za archetypickou postavu z tohoto hlediska je třeba pokládat především J. W. Goetha /1749 - 1832/ s jeho anti-newtonovskou teorií barvy a preevolucionistickou teorií metamorfózy rostlin /koncepte Urpflanze/, sem je třeba připočíst rovněž romantické přírodopytce, jako byli Steffens, Carus, Oken; poetickou anticipací kosmo-centrické gnóze představuje v 18. stol. Novalis /Friedrich von Hardenberg, 1772 - 1801/ a v 19. stol. Juliusz Slowacki /Genesis z Ducha, 1844/; ve 20. stol. byl největším předchůdcem nového paradigmatu tvůrce antroposofie Rudolf Steiner /1861 - 1925/, velký ctitel Goetha, tvůrce "filosofie svobody", metodolog poznání duchovního světa,

inspirátor gnostického křesťanství, holistických forem umění, pedagogiky, ekonomie a sociologie, ale i zemědělství, lékařství a farmacie; holismus mimoevropský představuje indický mystik Sri Aurobindo Ghos /1872 - 1950/, tvárce integrální jógy; v římskokatolické církvi je jeho reprezentantem především "teolog přírody" Pierre Teilhard de Chardin /1881 - 1955/; obrovský příspěvek ke vzniku paradigmatu fantazie přinesla novodobá hlubinná psychologie: počínaje od Freuda, přes C. G. Junga a jeho školu /mezi jinými Erich Neumann a James Hillmann/, Alfonse Maedera, Herberta Silberera, Roberta Assagioliho, Ottona Ranka, Ericha Fromma a Wilfrada Daima až po Victora E. Frankla /logoterapie/ a humanistickou psychologii /především Abraham Maslow a Carl Rogers/, psychologii meditace /J. H. Schultz, Happich, Desoile, Ornstein, Maranjo/ a tzv. antipsychiatrii /R. D. Laing a W. van Dusen/; duchovně je s ní spřízněna současná parapsychologie, pokus o "zvědečtění" gnóze, pracně přivlastňující mnohému člověku výsledky starého okultismu; zvláštním, ale zásadním příkladem teoretické a revoluční reflexe, jež

rasí cestu novému paradigmatu, je tzv. "gnóze z Princetonu", o níž píše Raymond Ruyer /s odvoláním se na takové astronomy, kosmology, fyziky, biology, psychology, jako jsou Wheeler, Hoyle, Bondi, von Weizsäcker, Feynmann, Koestler a Maslow/, svláštní místo v prohlubování paradigmatu mají charismatická hnutí a s nimi spojená paruzijní hnutí; nakonec vzpomeňme ještě na nejnovější společensko-kulturní návody tak zvaného Hnutí nové doby, New Age Movement /David Spengler, zakladatelé Findhorn Garden, Theodor Roszak, Dane Rudhyar, E. F. Schumacher, Ervin Thompson, W. Warren Wagar, Erich Jantsch, George Leonard a.j./.

Poznámky na okraj překladu:

Jerzy Prokopiuk /polský překladatel německých děl z pomezí filosofie a poezie /Goethe, Novalis, Schiller, Schleiermacher/ a také psychoanalýzy /Freud, Jung, Fromm/, popularizátor biodynamického steinerovského rolnictví/ se v této své stati zaměřuje na holistické paradigma budoucnosti.

Proměny ve vývoji vědeckého paradigmatu, v podmínkách "informační revoluce", jsou natolik nové, že proměňují i pohledy vědců na sebe sama a na úlohu jejich vědy v daných společenských formacích.

Rekněme že paradigma, jako společný model přístupu k problémům a jejich řešení, ještě nikdy nebylo v takovém stadiu zvratu jako nyní.

Celkový způsob nasírání na danou problematiku, je v současné fázi "vědecké revoluce" posunut mimo tzv. pozitivismus, který chápal vědecké poznání čistě jako logický proces.

Přechod na nové paradigma není motivováno zcela logicky; zdá se, jakoby největším přínosem vědce bylo jeho subjektivní naměřování a odtud i ovlivování prvků dávné gnóze, vtělujících do svých teorií hluboké vědomí soupodstatnosti člověka s kosmem, snahu o poznání a mystické sjednocení s celkem světa /nutí New Age Movement, Spiritual conspiracy od Aquarius, nebo nábožensko-ekologické skupiny sdružené v tzv. "zelených" stranách .../.

Může pojem paradigma fantazie naznačit více, než sama stať Jerzyho Prokopiuka říká? Znamená-li fantazie tvůrčí otevření se novým možnostem, schopnost překračování mezí, daných dosavadním paradigmatem, může paradigma fantazie být i modelem předporozmění v přístupu k moci Ducha svatého /2K 3, 17; Ga 5, 16-25; 1Te 5, 19-21/ ?

/Příkladem role fantazie v životě víry může být i kniha Dorothee Sull^{le}; Fantazie oder Gehorsam?; příkladem praktického rozpracovávání následků jsou současné německé evangelické programy Fantazie für Gott a Fantazie für

die Welt./

K otázkám dávné gnóze a jejího návratu uplatňujícím se v novém vědeckém paradigmatu /např. gnóze z Princetonu/, stojí za povšimnutí spontánní humanismus a samozřejmý kompas svědomí s kterým představitelé hnutí počítají. A snad právě sem by mohla mířit nejpodstatnější výtka ze strany křesťanského "etického paradigmatu": vůdčím motivem všech gnostických systémů je sebersalizace.

Zda-li právě zde účinná etika novyřaduje hlubšího zakotvení?

Zda teologie bude schopná tlumočit a zprostředkovávat hlubší dorozumění mezi zastánci různých paradigmat?

I když si křesťanství, při vstupu do nových oblastí, s úspěchem posluhovalo gnostickým vybavením, sám apoštol Pavel podřizuje poznání lásky tím nejjednodušším a nejkrásnějším způsobem: "Kdybych ... rozuměl všem tajemstvím /řecky: mysteria/ a obsáhl všechno poznání /řecky: gnósis/..., ale lásky bych neměl, nic nejsem"/1K 13,2/...

V.Š.

e n a t o

enato

BRUNO SCHULZ

Republika

1934

Zde na varšavské dlažbě, v těchto
oznamných dnech, plných hluku a žáru, se
v myšlenkách přenáším do vzdálených míst
mého snění, můj pohled se vznáší nad tou
plochou, rozlehlou krajinou, zvládnutou
jako Boží pláště, shozený jako barevná
plachta u prahu nebe. Celý ten kraj pod-
kládá nebe, drží je na sobě barevně kle-
nuté, mnohonásobné, plné ochozů, triforií,
růžic a oken do věčnosti. Ten kraj rok za
rokem vzrůstá do nebe, vstupuje do der-
vánků, v odlescích té velké atmosféry se
stává andělským.

Tam, kde je krajina už velmi jižní,
plevá sluncem, ztmavlá a spálená letním
počasím, jako zralá hruška - tam jako
kočka na slunci leží on - ten kraj vyvo-
lený, ta zvláštní provincie, to místo je-
diné na světě. Je zbytečné vykládat o tom
nezasvěcenými. Je zbytečné vysvětlovat,
že tím dlouhým zvládnutým jazykem země, jímž
ten kraj oddychuje v letním úpalu, tím
rozpáleným mysem k Jihu, tou odnoží, osa-
moceně vysunutou mezi osamělé maďarské
vinice - se ten zapadlý městy odděluje
od ostatní krajiny a jde bez dozoru, sám

a sám, neprošlápanou cestou, na vlastní pěst zkouší být světem. To město a ta krajina se uzavřely v soběstačném mikrokosmu, na vlastní riziko se zafixily pro sebe na samém břehu věčnosti.

Předměstské zahrádky stojí jakoby na hraně světla a přes parkány hledí do nekonečnosti anonyrní roviny. Hned za branami města se krajina stává bezejmennou a kosmickou, jako Kanaan. Nad tím skrojenem země, úzkým a ztraceným, se ještě jednou otevřelo nebe, hlubší a rozlehlejší než kdekoliv jinde, nebo ohromné, jako kopule, anohapeschodové, pohlcoující, plné nedokončených fresek a improvizací, lečticích traperií a prudkých nanebevstoupení.

Jak to vyjádřit? Zatímco jiné města se rozvíjela ekonomicky, vyrostly z nich statistické cyfry, vyrostla početná - naše město sestoupilo k podstatnosti. Zde se nic neděje zbůhdarma, nic se nestane, aniž by to mělo hluboký smysl a sníž by to bylo předem promyšleno. Události zde nejsou efemérním přeludem na povrchu, zde mají kořeny v jádru věci a dosahují podstaty. Zde se v každé chvíli o něčem

rozhoduje, příkladně a na věky věků. Všechny věci se zde dějí pouze jedinkrát a neodvolatelně. Proto je ve všem, co se tu stane, tak velická vážnost, na všem tak hluboký důraz, smutek.

Teď například dvorky tonou v kopřivách a plevelu, křivé a omšelé šopy a kálničky po pás zapadají do ohromných lopuchů, navršených až k okapům šindelových střech. Město stojí ve znamení býlí, divoké, nadšené, fanatické vegetace, vystřelující levnou a planou zelení, jedovatou, štiplavou a parazitickou. To býlí hoří zahřnuté sluncem, průduchy listů pulsují planoucím chlorofylem - armády kopřiv, rozbujelá a žravá, pohlcující květnatá kultury, vtrhávající do zahrad, přes noc zarůstají zední, nestřežené zdi domů a stodol, množí se v příkopech u cest. Je to podivem, jaká šilenná, zbytečná a neproduktivní vitalita sídlí v tom horlivém drobečku zelené substance, v tom derivátu slunce a spodní vody. Ze špetky chlorofylu tvoří a buduje v žáru dní tu bujnou a planou tkáň, zelenou dřev, stokrát rozplozenou na miliony listových plátek, zeleně

prosvětlených a žilkovaných, prosvítajících vodnatou, vegetativní, bylinnou krví, mechovatých a chlupatých, s ostrou, plevelnou, polní vůní.

V těch dnech bývalo zadní okno sklada našeho obchodu, vedoucí do dvora, oslepeno zeleným bělmem, bylo plné zelených odlesků, mihotání listí, šustivých šumů, rozvlněných plátů zeleně, monstruálních rozbuželostí té dvorkové, zřádné abundance. Obchod se nořil do hlubokého stínu, pokrýval se všemi těmi mihotavými odstíny zeleně, zelenavé odlesky v něm vlnivě bloudily po celé hloubce klenutí, jako v šumícím lese.

Město se do té rozbuželosti propadalo jak do staletého snu, omdlévající zářem, oslepené jasnem, a spalo, stokrát opředené pavučinou, zarostlé bylím, zadýchané a pusté. V pokojích, zelených od svlačců na oknech, kalných a jakoby pod vodou, dohořívala jako na dně staré láhve plemena much, navždy uvězněná a uzavřená v bolestné agonii, rozvedené do monotónního a rozvleklého naříkání, do hněvného a žalostného bzučení. Okno v sobě zvolna shromažďovalo tu krajkovitou, rozprášenou faunu a poslednímu

předsmrtnému pobytu: ohromní dlouhonozí
kocábři, kteří dlouho oťukávali stěny tichou
vibrací blučných letů, až nakonec přistávali
na okenních tabulkách, nehybní a mrtví,
celé genealogické stromy such a hnyzu,
které vyrostly v tom okně, rozvětvené v po-
malém putování po sklech, rozmanitá poko-
lení těch mistraňch okřídlenců, modravých,
metalických a sklovitých.

Ve výkladech obchodů tiše šustí v hor-
kých závanech velké, světlé rolety a planou
v tom jasu tíhavě a zvlíněně. Mrtvá sezóna
se důležitě roztahuje po pustých náměstích,
po ulicích, vymetených větrem. Daleké
obzory, vaduté zahrady, stojí v nebeském
jasu oslněné a v bezvědomí, jako by právě
v té chvíli slétly jako ohromná jiskřivá
plachta z nebeských pustin - jasné, planoucí,
pocuchané větrem - a za chvíli už spotřebo-
vané, čekají na nový náklad jasu, v němž
se obnovují.

Co dělat v takových dnech, kam se utéci
před žárem, před těžkým snem, jehož mŕša v
horké polední hodině tlačí na prsou? v ta-
kových dnech matka někdy najímala povoz a
vyjížděli jasně všichni, namočení v jeho
černé korbě - příručí na kozlíku se sava-

zadly nebo přichycení na pérech - za město na "Hůrku". Vjížděli jsme do pahorkovité, zvlněné krajiny. Osamocený kočár se dlouho drkotal v úpalu, mezi pahorky polí, a zarýval se do zlatého, horkého prachu silnice.

Koňské hřbety se vypoukle napínaly, lesknoucí se zadnice se pracovitě vzdouvaly, co chvíli ovívané lehkým šviháním ocasů. Obruče se pomalu otáčely a jejich osy kvílely. Landeur ašel plochá pastvíska, posetá krtinci, na nichž se široce rozvalovaly krávy - rozsochaté a rohaté - ohromné, neforemné měchy, plné kostí, uslin a výměnků. Ležely monumentální jak karhany, v jejich klidném pohledu se zrcadlily děléké, plynoucí horizonty.

Konečně jsme zastavovali na "Hůrce", u zděné, široké hospody. Stála o samotě na vodním předělu, její rozložitá střecha se rýsovala proti obloze, stála na vyvýšené hranici mezi dvěma klesajícími oblastmi. Koně s obtížením doklopytali na vrcholek svahu, sami od sebe se zamyšleně zastavovali, jako u závozy, oddělující dva světy. Za předělem se otevíral pohled na rozlehlou krajinu, protkanou silnicemi, vybledlou a opalizující jako světlý gobelín, obestřený

chromným ovzduším, modravým a prázdňým. Z té daleké, zvlněné roviny vstával váněk, nadzvedával koňm hřívý na krcích a plynul pod vysokým a čistým nebem.

Tedy jsme zůstávali na noc, nebo jsme na otcovo znamení jeli dál do toho kraje rozlehlého jak mapa, doširoka rozvětveného silnicemi. Před námi se po vzdálených klikatých cestách posuňovaly povozy, které nás předjely, v té dálce sotva viditelné. Sunuly se světlou silnicí lemovanou třešňami do tenkrát ještě malých lázní, stulených v úzkém, lesnatém údolí, plném bublání pramenů, tekoucí vody a šelestění listí.

V těch dávných dnech jsme si s kolegy poprvé vzali do hlavy tu nemožnou a absurdní myšlenku, že poputujeme ještě dál, až za lázně, do země ničí a boží, do sporného a neutrálního pohraničí, kde se ztrácely hranice států a rúžice větrů se bezcílně roztáčela pod vysokým, načechraným nebem. Tam jsme se chtěli opevnit, stát se nezávislými na dospělých, vyjít za hranice jejich sféry, vyhlásit republiku mladých. Chtěli jsme zde ustavit nové nezávislé zákonodárství, nastolit novou hierarchii měřítek a hodnot.

Měl to být život ve znamení poezie a náhody, neustávajícího oslnění a údivu. Zdálo se nám, že stačí jen rozbít bariéry a hranice koncencí, te stará ložicka, do nichž byl uzavřen běh lidských záležitostí, aby do našeho života vtrhla živelnost, velká záplava nepředvídaného, povodeň romantických příhod a dějů. Chtěli jsme náš život podřídít tomuto proudu fabulizujícího živlu, inspirovanému přílivu dějů a událostí, a nechat se nést na těch vzdušných vlnách, bezvládně, oddáni pouze Jemu. Duch přírody byl v podstatě velkým vypravěčem. Z jejího nitra s vervou vytekal nezadržitelný proud fabulí, povídek, románů a epopejí. Celá atmosféra byla přeplněna na sebe namačkanými dějovými osnovami. Stačilo jen nastražit osídla pod nebes plným fantomů, naostřit kůl, hrající ve větru, a už se kolem jeho vrcholku třepotaly ulovené útržky románů.

Dohodli jsme se, že budeme soběstační, že si vytvoříme nové životní principy, založíme novou éru, znovu uspořádáme svět, sice v malém, pouze pro nás, ale podle naší chuti a tak, jak se to bude líbit nám.

Měla to být pevnost, bunkr, opevněné místo, vévodící okolí - napál tvrz, napál divadlo, napál vizionářská laboratoř. Do jejího rámce měla být začleněna celá příroda. To divadlo, jako u Shakespeara, zabíhalo do přírody, ničím neohraničené, vrstevní do reality, přijímající impulzy a inspiraci ze všech živlů, pohybující se v souhlasu s velkými přílivy a odlivy přírodních koloběhů. Měl tu být průsečík všech procesů, probíhajících velkým úlem přírody, sem měly vcházet všechny zápletky a děje, jež snila její velká mlhavá duše. Chtěli jsme, jako Don Kichot, zavést do našeho života řečiště všech historií a románů, otevřít jeho hranice všem intrikám, zápletkám a peripetiím, která se rodí ve velké atmosféře, jež samu sebe překonává ve fantazirování.

Snili jsme o tom, že okolí je ohroženo nejasným nebezpečím, proniknuto tajemnou hrůzou. Před tím nebezpečím a před strachem jsme v naší pevnosti nacházeli bezpečný úkryt a útočiště. A proto po okolí báhaly smečky vlků, v lesích se potloukaly bandy loupežníků. Plánovali jsme bezpečnostní

opatření a opevnění, připravovali jsme se k obležení, plní rozkošného rozechvění a příjemných obav. Naše brány pohlcovaly ty, jež unikli zpod loupežnických nožů. U nás nacházeli itulek a bezpečí. Před naše brány tryskem přijížděly kočáry, pronásledované divou zvěří. Hostili jsme důstojné a tajemné neznámé. Utápěli jsme se v dohadech, pokoušejíce se odhalit jejich inkognito. Kavečer jsme se všichni shromažďovali ve velké hale, při mihotavém světle svící, a naslouchali jsme jejich historkám a zpovědím. V jisté chvíli intriky, prostupující jejich vyprávění, překračovaly rámec narrace a vcházely mezi nás - živé a chtivé oběti - a vplétaly nás do svého nebezpečného víru. Nensadělá poznání, náhlá zjevení, nepravděpodobná setkání vstupovala do našeho soukromého života. Ztráceli jsme půdu pod nohama, ohrožení peripetemi, které jsme sami rozpoutali. Z dálky k nám doléhalo vytí vlků, debatovali jsme o romantických zápletkách, sami napůl vtaženi do jejich víru, zatímco za oknem šuměla bezedná noc, plná nevyslovených aspirací, vroucných neobešannutelných zpovědí, nekonečná, nevyčerpatelná, tisíckrát propletená sama v sobě.

ty dávne sny se dnes nevracejí bez
důvodu. Napadá nás, že žádný sen, i kdyby
byl sebevíce absurdní a neuskutečnitelný,
není na světě nadarmo. Ve snění a obažen
jakýsi hled reality, jakýsi nárok, který
realitu zavazuje, který nepozorovatelně
přerůstá v pohledávku, požadavek, v dlužní
položku, které vyžaduje, aby byla pokryta.
Už dávno jsme se vzdali našich snů o tvůrzi
a najednou po letech se našel někdo, kdo je
zachytil, vzal vážně, kdosi naivní a s věr-
nou duší, kdo je vzal doslovně, za platnou
minci, vzal je do ruky, jako věc prostou
a neproblematickou. Viděl jsem ho, mluvil
jsem s ním. Měl oči nepravděpodobně modré,
stvořené ne k tomu, aby se dívaly, ale aby
se bezedně modraly ve snění. Vyprávěl mi,
že když přišel do těch míst, o nichž mluvím,
do toho anonymního, panenského kraje, do té
země nikoho - hned ucítil vůni poezie a ná-
hody, ve vzduchu spatřil hotové obrysy a
přelud mýtu, zavěšený nad krajinou. V at-
mosféře našel přetvořené tvary naší kon-
cepce, plány, fasády a tabulky. Uslyšel po-
bídku, vnitřní hlas, jako Noe, když obdržel
rozkazy a instrukce.

Navštívil ho duch naší koncepce, bloudící atmosférou. Vyhlásil republiku snů, suverénní teritorium poezie. Na toliko a toliko jitrech semě, na plachtě krajiny, rozhozené mezi lesy, nastolil neomezené panství fantazie. Vytyčil hranice, položil základy tvrze, okolí proměnil v jedinou ohroženou rážovou zahradu. Hostinské pokoje, cely pro kontemplaci v samotě, refektáře, dormitoria, knihovny... pavilony osamocené uprostřed parku, besídky a belvedery...

Když se někdo, pronásledovaný vlky nebo loupežníky, dovleče až k branám tvrze - je zachráněn. Čeká ho triumfální přivítání. Svlekají z něho zaprášený oděv, světeční, blažený a šťastný vstupuje do eleusinského vání, do rážové sladkosti ovzduší. Daleko za ním zůstala města, záležitosti, dny a jejich horečka. Vstoupil do nové slavnostní, zářivé zákonitosti, setřásl ze sebe, jako skořápku, vlastní tělo, shodil masku grimesy, přirostlou ke tváři, z larvy se proměnil v motýla a osvobodil se.

Kodrooký není architektem, je spíše režisérem. Režisérem krajín a kosmických scénérií. Jeho umění spočívá v tom, že

podchycuje intence přírody, že umí číst
v jejích skrytých aspiracích. Neboť příroda
je plná potenciální architektury, projekto-
vání a budování. Co jiného dělali stavitelé
velkých staletí? Naslouchali širokému pato-
su rozlehlých prostranství, dynamické per-
spektivnosti dalek, mlčenlivé pantomimě sy-
metrických alejí. Dlouho před Versailles se
na rozlehlých oblohách letních večerů sklá-
dala oblaka do široce stavěných paláců,
vzdušných, megalemanických residencí, zkou-
šela ohromné a univerzální inscenace, ses-
kupení a uspořádání. To velké divadlo neob-
sáhnutelné atmosféry má nevyčerpatelnou zá-
sobu nápadů, plánů, vzdušných projektů -
halucinuje ohromnou, inspirovanou architek-
turu, transcendentální, oblačnou urbanistiku.

Lidské díla mají tu vlastnost, že když
jsou dokončena, uzavírají se do sebe, odtr-
hují se od přírody, stabilizují se na vlast-
ních principech. Dílo Modrookého nevystoupilo
z velkých kosmických svazků, setrvává v nich,
spole polidštěné, jako kentaur, začleněné
do velkých přírodních koloběhů, ještě neu-
končené a stále rostoucí. Modrooký zve
všechny k následování, k budování ke spolu-

vytváření - vždyť ve své podstatě jsme
všichni snílky, bratry ve smyslu zednické
lásky, všichni jsme stavitelé...

Kolár BRUNO SCHULC /1892 - 1947/ byl židovského původu. Narodil se v haléšské Dobobýči, kde strávil celý svůj život /s výjimkou studia architektury ve Lvově/ a kde se stal obětí nacistů. Žil osaměle a pouze v málo případech chvílí klidu tvořil své práce. kresby, rytiny a litografie.

Debutoval povídkovým cyklem *Sklepy cyranosowe* /1934, *Knoflíkové krásky*, Český vydalo r. 1968/, s nímž úzce souvisí sbírka

novelák Sanatorium pod Klepsýdra /1937, Sanatorium na věčnosti, Český 1968/. Z připravované třetí sbírky próz zbylo jen torzo, čtyři povídky: Podzim, Republika snů, Kometa, Vlast. Rozorubedné jsou také jeho eseje a korespondence. Literární pozůstalost zřizela za války v amohobyčném ghettu.

Bruno Schultz překládal také Kafkov Proces a některé leit-motivy jeho díla sugerují určitou příbuznost s Kafkou. Americký prozaik John Updike věnoval Schultzovi eseje nazvané "okrouhý genius Bruno Schultz", ve kterých říká: "Schultz patří k těm velkým spisovatelům, kteří dovedou zaklínat svět do slov. Jeho knihy jsou plné planenných metafor a těžkých předstů, neobklopené se vzájemných ve vzduchu, naplněné s velkým mistrovstvím. ...". "...Bruno Schultz byl okrouhý člověk, který přišel na svět v zapadlém halickém městečku, aby v chudých podmínkách - parádě - vydal svědectví o bohatství svého vnitřního života".

Jedním z klíčů k jeho dílu by mohl být

I úryvek z dopisu příteli, v němž Schultz
píše: "Kvůli, jak se v dětství dostáváme
k jistým obrazům, jež pro nás mají rozhod-
ující význam. Mají cloku těch nitok v roz-
toku, kolem nichž se pro nás krystalizuje
smysl světa. K těmto obrazům ve mně patří
obraz dítěte, které otec nese prostorem
ohromné moci a ono mmlouví s temnotou.
Otec je k sobě tiskne, uzavírá ho ve svém
náručí, snaží se je oddělit od živlu, kte-
rý mluví a mluví, ale pro dítě jsou otcovy
paže průhledné, mo jímí proniká až k němu
a ono přes otcovo konejšení neustále slyší
její strašlivé přemlouvání. A celé utýrání,
odevzdání svého osudu odpovídá na zlobavé
otázky moci, s tragickým odhodláním, zcela
pohlcoem velikým živlem, před kterým není
úniku."

/Republika sně přeložila Iiveta M. Poznámku
sestavila Petr M./

over to

June

1904

~~enato~~

Edward

Zasha

1911

prosy

K l a n ě n í

Při nájezdu z polní cesty na státní Blesk jako obvykle netáhnul. Zlostné odfrknutí Švitka provázelo Stavěl výhružným zvoláním: "No táák, hybaj!" Blesk pohodil vzpurně hřívou, jeho starý ulejšvácký figl mu tentokrát nevyšel. Šustění natřásaného sena na asfaltu ustoupilo jednolitému klapotu podkov, který nadobro přerušil večerní ladění ovrčků po sálavém dni, kdy slunce nepustilo až do pozdního odpoledne živáčka do polí. Švestky po stranách silnice nabíraly modrou barvu, Stavěl se pohádkověji uvelebil v kupce a výřezem jejích korun sledoval na blankytu ojedinelé beránky, koně již dojdou sem. Vzpomněl si, že Václava již hezkých pár dní neviděl. Kovídá se, že začal dělat na nádraží vykládku vagónů. Nechtě si musel přiznat, že Václavův návrat ho přivádí do zmatku. Deset let. Kdeko by řekl,

že čas tak dlouhý zazizví i horší rány. Narození, sucho, nákaza, to jsou věci, které přijdou a odejdou. Růda se obrátí a žije nadějí. Mraky rychle přeletí, pohroma či neštěstí přijde, něco vezme za své, někdy je toho až příliš mnoho anebo dokonce všechno, ale odejde, odejde pryč. S každým jarem začíná vše znova, zákon daný, nezrušitelný, zem je panenská, mládežka nevinná. S lidmi, ach jo, je to daleko horší. Nerad, opravdu nerad si to připouští, ale je tomu tak, že Václav Vaněk byl pro něho vlastně v posledních letech neboštíkem. O věcech prvých se dá vzpomínat, zbolely, mrzí, ale byly a chvála Bohu jsou pryč. Mezi lidmi to je jiná, setsakramentsky nevyzpytatelná věc, bolest neukončení ...

"Pré ve městě vonetá putyke a enom chlaše," utrousila u večeře Stavělka. Drobil patku chleba do kafe! "A kdo be nechlastal?! Je to ešte horky." Vstal a mrzutě odstrčil hrnek.

Za humny si bezmyšlenkovitě utrhul stéblo

trávy a strčil ho mezi rty. Zrak mu zabloudil nahoru k lesu, na Portugal, jak se tomu koutce říká podle borůvek, které tam bývají.

Nechtělo se mu tenkrát ani uvěřit, ale bylo to tak. Zloději, a ještě k tomu paliči. Dva mandele mu rozházeli, přesto poznal, že vlastně jeden zmizel a Vankovi, ach ano, tomu nejenže odvezli, ale některé zapálili. Druhou noc spali oba v poli. Měl nachystaný pořádný klacek a vzduchovku. Třetí noc se chystal, celý rozlámaný, jít po půlmoci domů konečně do pelechu, když zahlédl od cesty dva stíny. Rozbušilo se mu srdce. Chvil se rozčillením, počkejte vy parchanti! Už si chystal vzduchovku s pepřem pro jednoho a výprask pro oba. Strnul, hlasy ho zarazily, to se mu snad jenom zdá, nověj starosta! Druhý hlas byl cizí, nebyl z dědiny. Prošli pár metrů kolem něho a kdyby nekecali, tak by ho prozradilo bezmocné skřípání zubů. Zíral vytřeštěně do tmy za nimi. Zhlédl malý plamínek. Výstřel. Salidský řev.

"Škodná už jen tak nepřijde," ušklíbl se Václav, když zřelna sledovali stopy krve zpátky k cestě. Byl sice potom klid, nikdo se ani náznakem nezajímal, ale ozvěna se vrátila za dva roky, Vaněk byl odsouzen za kolaboraci. Stavělovi přeběhlo páteří mrazení - kdybych měl tenkrát více hněvu a méně strachu, tak ...

Strom úpěl. Mladová sekyra se dravě zavě zakusovala do svítivě žlutého dřeva. Různé údery se stupňovaly od dutě hlubokých ran až k břitkému zazvonění, přerušovanému ostrým praskáním kmene. Les zasténal a větve padajícího smrku naposledy mávly na rozloučenou smutným druhým vzhůru. Stavěl si setřel pot z čela, sedl si na pařez a ztěžka oddychoval. Z krátkého odpočinku ho vyrušilo zapraskání větve. "Jako za mlada, seš chlapík," uznale pokývl Vaněk. Překročil pařez a usedl na poražený kmen. "Vašku, jak se daří?" přistihl se, že má hlas přiškroený a odkášlal si. "Je tě slyšet od zastávky, hned mi došlo, že

jei to ty. Nechoeš mně?"

"Jak nechoeš, nerozumím?"

"Haro t, jako šledina, nedělej, vždet vím, že jedinej seš na svojem," vyjel podrážděně, poposedl, hnátl do kabátu a moone si loknul z vylovené flašky. "Choeš?" zprudka ji přistrčil Stavělovi před obličej, ve strhané tváři mu hoří kalné křičící oči. Stavěl vzdychl, váhavě uchopil láhev, neunesl ten pohled a sklopil hlavu. Sedlák Vaněk! Dvakrát tolik měřic, čtyři koně. Rovnej chlap ale vždycky pán. Jaký to krutý čas, který takto láme lidi?

"A co tvoja práce?" špitnul, aby vůbec něco řekl.

"Práca!" posměšně vykřiknul, vzal láhev zpět z jeho ruky, "Neboj, vím, že mně nemožeš oživit." Vrávoravě vstal, opřel se Stavělovi o rameno! "Božeti, to je žewot," sevřel ho jako kleštěmi, "to si neomíš, kamaráde, představit."

"Václave!" Stavěl ožil, "vrať se, slešíš? Já to tak nemeslel!" Vaněk se ani neotočil.

"Předí kde budeš chtít, nezapomeň, předí!"
Zdalo se, že si pro sebe dále něco povídá a
pokyvuje hlavou ...

Dědina byla plná klepů. Nebylo těžké há-
dat, o čem je řeč mezi chlapy v hospodě, o
čem klevetí sousedé přes ploty a špitají žen-
ské před obchodem. Vaňkovou zdravily děti a to
jen ti nejmenší caparti, kteří ještě moc z ře-
či nepobrali. Chodila jako v těžkém smu. Dru-
hý manžel jezdil z práce až za noci a zrána
zase odjížděl. Bohádali se tolikrát, nyní již
skorem spolu nemluvili. Děcka jí chodily ze
školy ubrečená, zprvu se ptaly, teď se ztrá-
cely po koutech a byly hádavé a neposlušné.
Cožpak už toho nebylo dost? Proboha je to vů-
bec možné? Je to ještě horší než tenkrát.
První dva roky musela jezdit za prací až do
okresního města, do fabriky a nejstaršího,
Frantíka, tam vozit do jeslí. Tahat ho uřva-
ného lesem na autobus, když ještě i kohouti
měli málem pálnoc. a žádná bába z dědiny jí
ho nechtěla hlídat a ona dobře ví proč samé

vykrucování, manžel, nemoc a kdosi cizí. Byli celí podělaní. Celá dědina do jednoho! Ta dlouhá léta, za která si tak pomalu, ale přece jen zvykla nemyslet stále na něho, byla jen jeannými závoji, kladenými jedním po druhém na její otevřenou ránu. Nevydržela a zanedlouho po návratu ho sama vyhledala. Utíkal uličkami města před ní jako malý kluk. Konečně ho se synem přakvapili u stolu v hospodě. Porušil synu pití a jinak mlčel. Strašlivě mlčel. Jako hrob ...

Přišla zima. Vánoce. Vaňka hledají úřady. Od podzimu nepracuje. Potuluje se po kraji, zarostlý a hladový. Někdy obchází kolem, přes své pole a u stavěld si byl občas pro jídlo a nechal si vmitit pár korun. Ůpí špinou a kořalkou, nerudný a zbědovaný.

Vaňková ani nevychází z chalupy, i nákupy si dělá ve městě, chlap odjel na montáže. V podvečer u ní najednou zvoní po čase kdosi u dveří. Zamýkalýv kluk v ministranském, na hlavě papírovou korunu, celý se třese: "Tam,

tam je ..." a ukazuje mávátkem v ruce s přišpendlenou papírovou hvězdou. Ohvátá s ním za humna. Za plotem, za hromadou polen na začátku pole leží její Václav stožený do klubička, napůl přikrytý sněhovým rubášem.

Před ním klečí Melichar a Baltazar.

L o s A n g e l e s

Za mnou oceán. Připlul jsem od Východu. Plavba pomřena v nepaněti, jen tolik: právě sestupuji nevěřičně po lodních schůdkách velké bílé lodi. V přístavu mne pohlcuje moře lidí ze všech koutů světa - bílí, snědí, černí, žlutí. Mnozí další cestující, pestrobarevné turisty, vítá ihned půvabná průvodkyně. Prodírám se neochrabaně za ní baby-lónskou směsí jazyků a po chvíli se vydáváme pečlivě udržovaným chodníčkem vzhůru na pahorek, zřejmou dominantu města. Kačenka s firemní pláčkou na klopě uniformovaného kostýmu se neustále culí, hopsá, natřásá a otáčí za svými připitoměnými kádátky. Všichni se mi čím dál tím více protiví. Všechňm švitořením, ohichotáním a poskakováním mne vyrušují z n a l é h a v é h o přemítání, zda jsem se ocitl v tomto hejnu dobrovolně anebo nuceně.

Na vrcholu je zbudován umělecký park. Mezi bezvadně udržovaným trávníkem jsou různě rozmístěny, pro mne naprosto bezvýznamné, artefakty. Kuriosé, mezi nimi převážná většina Japonců, jsou nepochopitelně vzrušeni. Robíhají se supermoderními fotopřístroji, vykašují, křičí, jeden druhého předhánějí a hned odhánějí, na vteřinku si navzájem pózuji. V klidu opodál stojí pouze se založenými pažemi naše průvodkyně, spokojená svým hereckým výkonem a pak já, naopak krajně znechucen dováděním těchto naneštěstí velkých dětí. Obracím se a ochotně je opustit, ale spatřím přitom město pod námi. Tisíce domů s pavučinou střech, ulic a zelených pásů na pozadí nebezpečného oceánu a blankytné oblohy. Pohled mi krásou vyrazil dech. Městem protéká řeka s řadou mostů a naproti nám na levém břehu stojí monumentální socha. Socha anděla? Nevím, nyní hádám. Cítím se svobodný. Snad cesta přes oceán stála za tento pohled ... vzápětí se však o to náléhavěji vrátila úzkost - budu se moci vrátit domů? Zavřel jsem oči. Představuji si náš

zobítraly domek v zapadle uličce, jeho zahradu ... až se mi spustily slzy.

Kristé se kolem mne shlukli, smějí se mi, až se prohýbají /velké a zlé děti/ a ukazují mi na prsa. Přes krk mi na nich visí staříčkový fotoaparát. S překvapením jsem ho uchopil oběma rukama, byl mi v ten okamžik znamením, že jsem zde dobrovolně. Japonci ke mně přistupují a naznačují, že ho okamžitě koupí anebo vymění za své přístroje. Kolem hlavy se mi mihají ruce plné blyštivého chrómu, hned se šustí číšní bankovkami. Nejprve se smějí a z plných plic, vůbec nic ty děti nevidí! Sundávám aparát přes hlavu, odevzdávám ho do několika rukou najednou a prochám pryč.

Jsem před dveřmi bytu své sestřenky. Ob-
jíráme se, líbáme, rozpustile se navzájem
jededen druhého dobíráme. Konečně slyším
česká slova. Ale radost, obrovská radost -
vždyť jsme spolu dělali do jednoho noční-
ku! - přešla v kruté rozčarování: V pokoji
volám na její dceru, celá máma, česky. Od-

poví stejně, ale s cizím přízvukem. Vstupuje její otec" "taty!". Bodlo mne u srdce, to není naše dětské žvatlání, mamí! A nemohl jsem to slovo při loučení vyslovit, snad bych je tím zabil.

Vidím z výše naši opuštěnou zahradu po krytou koberecem zmoklého podzimního listí. Drahá sestřenko! Jsou na něm slzy.

A l t v a t o r

Hřebeny hor plují v dlouhých závojích mlhy. Vítr neúnavně smetává listí do houštin a výmolů. Les po obou stranách úvozu nařiká hlubokým sborem. Hučení přerušují výkřiky padajících suchých větví. Bloudím v tomto nehostinném kraji. V houstnoucím šeru se děším z lesa zestupujícího starce. U cesty si sundává z ramen plechový džber s popruhy. Otitá vůni hnoje. Rozvážně ho nabírá z hromády ve žmole, navléká na záda a s tichým heknutím se vydává vzhůru do svahu. Volnými pažemi si pomáhá opíráním o kmeny smrků, vzdychá, supí a málem by se mi ztratil, kdybych sem tam neslyšel dusivý kašel.

Bojím se ho oslovit, teprve na mýtině, na které je matně vyřiznutý obrys políčka s několika černými hromádkami, pookřeji. Je první slově odpovědi poznávám, že je to

zapomenutý Němec, Sudeták. Zarputilec zatra-
cený, stručně mi vysvětlil cestu k vlaku, ale
na další, přiznávám, že všetečné, otázky ne-
odpovídal, zestupuje rozvážně dolů, u cesty
mi ukáže v dáli blikající světýlka a pak již
naprosto nevšimavě pokračuje v kolo-toči dřiny.

Ve vlaku se překotně svěřuji Toníkovi.
Živá přes okno do tmy a zruděně prohodí:
"Prober se, v takovém nečase bys ani psa
nevyhnal ... anebo si věř, že jsi potkal Pra-
děda".

~~enato~~

GARY SNYDER

VERŠE

překlad

V. Š.

Svými tenkými hodinami všude
napravuje a urovnává lidská srdce a jazyky
a rizveseluje svítání -

bezpeční, zachumlání v příkrývkách:
šeptání do ucha a delikátní kousání mokrých rtů
hlazení obočí a prsty sunoucí se vzhůru po
lýtka,

jazyk na šíji a lechtání ztvrdlých
hrotů nader mrkajících řasení, přejíždění
prstů po tenké kůži na prsou,
nahmatávání tepen proplétajících se v prohlubních
slabin,

prohmatí zad do oblouku, převrácení na bok
naklánění vpřed, dopadání na čtyři.

pokousaný jazyk a ohvějící se lýtka,
spojené ruce a propletené nohy,
vysunutá brada a potlačený sten,
shrbené lopatky a tepání v břiše.
zuby zatuté do jazyka, prsty u nohou ohmaté.
zavřená víčka a zrychlený dech.
vlasy úplně spletené.

rádio, které hrálo do rána.
naprázdno se točící deska.
přivřené dveře pohybující se v závěsech,
cigareta, která dohořela do konce,
pecky z melounu vyplivané na podlahu
smíšený sliz vysychající na těle.
rozsvícené světlo v druhém pokoji.
příkrývky rozházené po podlaze a ptáci
švitořící na východě.

Ústa plná hroznů a těla uvolněná jak listí.
uklidněná srdce, líné mazlení, rychlá výměna
pohledů, po níž se oči znovu zavírají,
první paprsky slunce zasazují úder stínů.

ARTEMIS

Artemis,

Artemis,

viděl jsem tě nahou -

no tak běž, nech si tu svou
prokletou otnost

já,

já musím nakrmit své psy.

spící cestující

aktovka, podvazek obepnutý
nad kolenem
kousek krátkých tlustých stehen
kývají se a naklánějí když vlak brzdí

oči
zavřené, ústa otevřená. mladičké ženy
ubitě odpočinkem udření dělníci
náhlé trhnutí tělem: přidal a zvolnil
za oknem se mihají signály "volno"
Expres Speciál
staví jen jednou

tam kde se z tranzu probouzejí v sobě

/ ze sbírky Back Country /

CIVILIZACE

To jsou ti lidé, kteří dělají komplikované
věci.

budou vás zahrnovat tisícovkami
a nutit do práce

Svět spěje do pekla
s vesničkami a silnicemi.

Hejna divokých kačen už nejsou
jako dřív.

Zubrů je čím dál méně.

Přines mi moje pera a jantar.

Malý brouček

na strojopisu verše

"Kjoto zrozené jarem" -

si dělá toaletu

v rytmu Bachova preludia "Das Wohltemperierte
Klavier"

Přestávám psát, abych si ho prohlédl lupou.

Jak skvěle je zkonstruovaný! Jak je šikovný!

Nikdo nerozumí KRÁLOVSTVÍ ZVÍŘAT.

Když jsou potoky plné

Verše plynou

Když voda opadne

skládáme do hranic kameny.

TRANSAKCE

Ocitl jsem se v mohutné betonové mušli:
světlo ze skleněných doutníků, vháněný
vzduch,
patra spojená pohyblivými schody.

Vyplňovaly ji věci získané a vyrobené
ve dvacátém století. Vystavené na pultech
a policeích.

Lidé toho věku, vtěsnaní do oděví
vyrobených na strojích, hromadně

Vyměňovali všechnen svůj drahocenný čas
za věci.

/ Ze sbírky Regarding Wave /

TO SE MU LÍBÍ

Vysoko nad kopulí

Kapitolu -

vskutku!

Vznáší se velký pták

Na pozadí bílého oblaku,

S prohnutými křídly

Lehce plyne spolu

s vlhkým větrem od jihu

rozmazaným sluncem -

policista v tmavé uniformě

pozoruje auta turistů -

a to je centrum

a to centrum moci je ničím!

Nic tu není.

Staré kopule z bílého kamene,

podivní spokojení lidé.

Země - ~~stěhující se lidé~~ nebe - ptáci: vzory
lenivě se prolínající

Svět si dělá, co se mu líbí.

PROČ ŘIDIČI NÁKLADŮ S DŘÍVÍM VSTÁVAJÍ
DŘÍV NEŽ ADEPTI ŽEN

Vysoko na sedadle, šero před svítáním,
Vycištěné disky kol se lesknou
- Blýskavý výfuk diesla
Se zahřívá, pokašlává
Na svahu Tyler Road
Vedoucí k průseku nad Roormanovým potokem.
Třicet mil odtud.

A jiného života není.

MATKA ZEMĚ: JEJÍ VELRYBY

Sova houká ve stínu
ještěrka se vzeplala na břišcích prstů a dýchá,
mladý vrabčák vystřkuje velkou hlavu,
natahuje krk, rozhlíží se -

Tráva se ježí v slunci. Zazelenej se.
Stan se sladkou. Abychom tě mohli jíst.
Vykrm naše maso.

Brazílie hovoří o "suverénním využívání
Přírodních Bohatství".

50000 druhů neznámých rostlin.

Lidé žijící v džunglích

jsou prodáváni a mučeni -

a jakýsi robot v obleku kupčích s iluzí zvanou
"Brazílie"
má právo mluvit v j e j í c h jménu?

Velryby blýskají hřbety, potápějí se,
převalují se, znovu se vynořují,
zavěšené nad pomalu se tající hlubinou,
plynou jako dýchající planety
v rozjiskřených prstencích
živého světla -

V téže době v Japonsku slovní akrobacie:
jaké velryby je možno zabíjet?

Ten někdy velký národ buddhistů
otravuje dnes moře
kapavkou metylové
rtuti.

Jelen Davidův, nilu / Elaphurus Davidianus/

žil v mokřinách Žluté Řeky
před 2000 lety a ztratil bydliště kvůli rýži -
Pralesy pod lo-Jangam byly vymýceny: do r. 1200
n. l. všechn písek
a bahno zmizely beze stopy -

Divoké Rusy se vylihly na Sibiři;
míří na jih nad hladinami řek Huang-ho
a Jang-oo
/říkáme tomu území "Čína"/
vzdušnou čarou, kterou létají už miliony
let.

Ach Čína: kde jsou tygři, divoká prasata
opice -
jako loňský sníh
zmizeli v mlze; krátký záblesk a na kost
vysušený terén
se stane parkovištěm pro 50000 nákladáků.
CO PAK člověk JE nejcennější ze všeho?
Právě proto ho milujeme spolu s jeho bratry,
jimiž jsou
všechny živé bytosti ...

Severní Ameriku, Želví Ostrov, zabrali útočníci,
kteří šíří válku po celém světě.
Kéž by se mravenci, hlemýžďi, vydry, vlci a losi
spojili! Aby se přestali nechávat zabíjet
národem robotů

S o i d a r i t u. Lidé.
Stojící lidé - Stromy!
Létající lidé - Ptáci!
Plavoucí lidé-z-moře!
Lidé o čtyřech, lidé o dvou nohách!

Jakým právem vládyčtívní politici a učenci

s těžkou hlavou
vládci obou světů kapitalisti-imperialisti
třetí svět komunisti samci šustící papírem
ne-rolníci tryskáči byrokrati
promlouvají ve jménu zeleného listí? Ve j é m u
pády?

/Ach, Margaret Meadová... zdá se vám někdy o
sama?/

Roboti se ptou o to, jak rozparcelovat naši
matku Zemí,
aby mohli přežít ještě trochu déle;
jsou jak supi mávající křídly
čekající, skřehotající
poblíž dokončavající laně.

"A tam na poli mrtvý rytíř leží,
poletne mu oči vyklovat
než mu je, než mu je
provrtá chrobák."

Sova houká ve stínu
ještěrka se vzepjala na břišcích prstů a dýchá,
Velryby blýskají hřbety, potápějí se,
převalují se na bok a znovu se vynořují,
podobné dýchajícím planetám
v rozjiskřených prstencích
živého světla.

/Stockholm: letní rovnodennost 40072/

VEŠEL JSEM DO BARU NEZÁVISLÝCH

Vešel jsem do Baru Nezávislých
ve Farmingtonu ve státě Nové Mexiko -
Vypil jsem dvojitou whisky
a pivo.

Mouhé vlasy jsem naopal pod čepicí.
Mušníci jsem nechal v autě
Dva kovboji svinačili
u biliáru.

Kelnerka se nás zeptala
odkud jste?

Countryová skupina začala hrát
"V huskokie se nekouří marihuana"

Při druhé skladbě

jakýsi pár začal tančit

Objímali se jak ve školních tanečních
v padesátých letech;

Přišlo mi na mysl, jak jsem pracoval v lesích
a v barech v Madrasu, v Oregonu.

Ta krátkovlasá radost a hrubost -

- meriko - tvoje hloupost.

Málem jsem se do tebe znovu zamiloval.

Vyšli jsme na okraj silnice
pod staré tvrdé hvězdy -

Ve stínu skály

jsem se vrátil k sobě,

k opravdové práci, k tomu,

"co je třeba udělat".

DĚTEM

Leží před námi
příkrá stoupání, svahy
statistik.
všechno stmí
vypíná se, směřuje vzhůru,
vzhůru, jen my
jdeme dolů.

Křikají, že za sto
nebo za dvacet let
bychom se mohli pokojně
setkat na pastvinách
v dolinách
jestli se nám podaří přežít.

Abyste se mohli dostat na ty vzdušné vlny,
slůvko k vám, k vám
a vašim dětem:

nerozcházejte se
poznávejte květiny
neberte moc věcí

LINIE FRONTY

Rakovina se rozlézá vzhůru - je cítit
páchnoucí závan -

A usazuje se dole.

Tady přezimuje parohatá,
Vrčení motorové pily v úvoze.

Deset deštivých dnů - nákladáky

odvážející pokácené stromy se zotavily,
stromy la pají po dechu.

V neděli přiváží čtyřkolový džíp z Realty Co.

Chlápký zabývající se obhlížením země,

již poroučejí:

roztáhni nohy.

Nahoře hukot tryskáče, to jev pořádku,

S každým úderem srdce

pumpujícího hnělou do nemocných, ztuhlých

tapen Ameriky

se hranice přibližuje -

Odfrkující buldozer, meloucí housenkovými pásy,

sesouvající se z hromady

ještě živých kmenů sedřených z kůry

Placený člověkem

z města.

Za buldozerem les až po arktidu,

pustina odjakživa náležíci Tajatům

Tady: za tu linii

se nesmíme dát zatlačit.

CESTA NA ZÁPAD POD ZEMÍ

Rozštípaný cedr
uzený losos
pochemné dny v Oregonu
husté jedlové lesy.

Medvěd stoupá k vrcholům
v kraji Plumas
kulaté břicho míhající se mezi vrby -
Medvědice jde podél běhu.

kde se ostružiny
vinou po spáleništích.

Podél oblouku ostrovů
zamlžené sopky
až po severní Japonsko. Medvědi
a harpuny Ajná
Giliak.

Ten se léčí halucinogenními houbami,
plochý buben
z epochy dávno před Čínou
Ženy s bubny letící nad Tibetem.

Stále za lesem na západ,
ustavičně na cestě za trávou,
kde jsou medvědi a houby,
celou dobu se živit jahodami.

Nakonec koupel ve Finsku:

jak v sekvojové lázni nad řekou Klamath -
každý Fin v mokasínech a
špičaté čepce s bílými skvrnami
- klade síť, nástrahy, koupe se,
zpívá ruku v ruce s ostatními, chvilka
houpání se na lavičce, zamilované pohledy

Karhu - Bjorn - Braun - Bury
/blesk duha velký oblak strom
ptečí dialogy/

Evropa. "Západ".
medvědi odešli
kromě Brunhildy?
nebo starších divočejších bohyn znovu-
vzkříšených, které pádí
ulicemi Francis a Španělka
se samopaly v rukách -
ve Španělsku

Medvědi a Bizoni,
Červené Ruce s chybějícími prsty
Labyrinty Nochomárky červené
a blesky
Nemalované v jeskyních

rod zemí.

X X X

"Přemýšlivému člověku není třeba vyprávět
o Budhových příkázáních."

Hiang-jen

Šedá liška, samice, devět liber a tři unce.
39 a 5/8 celá včetně ohonu.

Stahujeme kůži /Kai

připomněl, že bychom měli nejdříve zazpívat
Singjo/

zimní kožich, záhyby, vůně půže
se začíná mísit s mrtvolným zápachem.

Obsah žaludku: dobře rozžvýkaná veverka
plus noha ještěrky,
ve vnitřnostech veverky
útržek aluminiové fólie.

Tajemství.

i tajemství hluboko v něm ukryté.

/ Ze sbírky Turtle Island /

Gary Snyder /nar. 1930/ - jeden z pozoruhodných současných amerických básníků. Je jmenován mezi předními představiteli beatnické poezie po Gregory Corsovi a Lawrence Ferlinghettim. Studoval antropologii na Indiana University a buddhismus v Japonsku. Je laureátem četných literárních cen. Jeho básně jsou značně rozmanité: od průzračně lyrických přes mystické k "mytobiotickým" a přímo politickým. Ale všechny adleží jednu společnou vizi: vědomí, že na této Zemi jsme jen poutníci a hosté, ale chováme se tu jako přivandrovalci a dobyvatelé. Snyderův pokus o skloubení ekologického myšlení s buddhismem je velmi sugestivní, zvláště s přihlédnutím k faktu, že básník se svou rodinou a přáteli tuto vizi prakticky žije na úpatí kalifornských hor. Vydal na dvacet svazků poezie, mj. *Myths and Texts* /1960/, *Riprap and Cold Mountains Poems* /1963/, *The Back Country* /1963/, *Regarding Wave* /1971/, *Turtle Island* /1974/, za který dostal Pulitzerovu cenu, a také svazek esejů *Earth House Hold: Technical Notes and Queries to Fellow Dharma Revolutionaries* /1969/.

a n a t o j a n u a r y

1918

~~enato~~

~~enato~~

K o u z l o

n e c h t ě n ě h o

Autor následujících textů byl by snad před
léty uvítán v Hostu do domu, v půvabném
koutku Kouzla nechtěného. Odtud je vypůj-
čen název. Původní řádkování i gramatika
originálu je zachována.

Pozdravy moje ...

Pozdravy moje, leťte daleko,
pozdravy moje zvedněte křídla své
a leťte, leťte a leťte široko.
Napněte síly své a všechny zvraty smetete.
Smetete zvraty chorobné, smetete je
smetete do propasti bezodné!
Kdo zdravě myslet může
pochopí pozdravy člověka
pochopí, že pozdravy jeho
jsou posilou, jsou pravdou,
jsou skálou, jsou zákonem,
ale jsou i milou krásnou přírodou.

Já zaspal jsem, moje hlavní léta spal jsem!

/ Tě interní bolest moje/

Ale nepovolím a volám, poďte sem!

Proč mne nezbudili,

já nechtěl spát.

Až po létech já probudil se,

či zázrak u mne stal se?

Nyní? Nyní potřebuji sílu velikou,

aspoň vidím lépe,

ptáčka v přírodě,

vidím sovu okatou,

ale též veselého chlapa s lopatou.

Uličko směr Praha

Ach, Ty moje milá, drahá,
uličko směr Praha.

Co se na Tebe dívám, tolik let uběhlo,
a že by se nic nesběhlo?

A sběhlo!

Lidé dívejte se z jista!

Tys milá, Tys čistá,
chodí po ní komunisti.
Lidé moji, lidé vězte,
nad uličkou stále bděte.

Milí moji, milí drahí,
vše nečisté silně mrzí.
Uličku svou uchováme,
hned ji sprochu dáme.

Sprochu pod kloubouček,
z jara zelený fěrtušek.
Radost, lidé, radost mějte,
na uličku pozor dejte.

- - -
Sledují vývoj zleva, taktéž i zprava,
kolem sebe pozorují vše, také i střed.

Dnes jak lid žije?

Vidím jak husu jí a pije.

Janek Aučera stal a řek,

hoši, nic naplat, popojdeme vpřed.

I Bečva má jiný hlas,
i Bečva radost sdělí
s časem nových krás.

Pěšky jsem šel schválně,
pěšky, od zdoła až na horu.
Co viděl jsem, bylo k udivení.
Nové domky, pěkné vilky,
ale chaty, hlavně chaty, velké chaty,
podnikové chaty, rekreační tábory
pro děti pionýry.

/Je to v údolí Vranša vlevo,
když jdeme do údolí na horu
pod Javorníky i na Javorníky./

Úmorový pozdrav

A hle, stalo se roku jednoho.
Byl to zázrak? Či co to bylo.
Byl to dávný sen - sen trojicích
synů Tvých pracujících lidí Tvého.

Národ dělný roku toho povstal,
od doby té, velký krásný život nastal.
Nastaly země veliké, široké, daleké,
nastaly v sadech, nastaly na poli i v kovárně.

Dnes hrstka roků uběhlo
rozum přece máš, aby v něm prosvítlo.
V sadech, na lukách, ve městech,
v závodech, všude i na horách.

Národe můj celý, buď věrný, buď jen stálý,
buď věčný a věčně pevný.

Nezapomeň, že roku jednoho zázrak to byl?
Či co to bylo !

Co jsem se natoulal

Co jsem se natoulal,

co jsem se nahledal

utulnější kout,

kde často myšlenky moje

mohly jako velryba

na širém moři plout.

Smutno mně bylo,

nenašel jsem ho !

Pro to čekám až zasednu

do - rohu - a slyšet budu hlas lidu.

Polní lány v době žni
kde žízen v sílu promění?

V hostinci u skácelů
je slyšet hlasy lidí.
Co dělat mám,
jakou posilu dám?
Jsem služebník lidu.
Pivo, posilu pro Vás již nemám.
Nedovezli, neposlali,
či snad - v pivovaru zaspali?

Stížnost občanů.

Nezaspali, ale žizní
hynout nás nechali.
Z rukou zemědělců
žít chce národ celý!
Kdo je vinný? Kdo organizuje?
Pro nás práci chcete!
Výsledky sklizně,
již do liter hezky malujete!
A my chlapy z JZD na poli
žizní vysilení,
od mlátiček naprášeni,

od práce pro národ vyčerpaní,
kde je pro nás nutná osvěžení?
Chcete víc jasných slov?
Chcete víc hlasů od
od obilných stohů?
Jako lvi jsme v práci
a pro posilu - copak nám voda stačí?

Traktory hrčí, mlatičky vrčí,
obilí? Tohleba pro národ:
Skladům dodat ohleba!
Národ zajistit je třeba!
Ale posila pro nás?

Masy lidí v obci Vřešťanech
zaznamenal

26/7. 1959

Betín A.

Děk vzorné obsluze!

Ruka má pohlá jen kolem
a teď chce povzbudit, posilnit
všechny ty, kteří v obsluze jsou vzorní!

Rád pozoruji Vás při práci Vaší.
Nerad vidím za dobrou obsluhu nevděk,
ten se těžko snáší.
Rád vidím vzornou Vaši trpělivost
i když u někoho vzniká darebnost.
Nerad vidím opilých
a nerad slyším jejich skřek!!

Statečně si vedete,
vždyť pohostinství
je služba našemu lidu.
Lidé napijte se,
lidé najeste se,
lidé pohovte si,
lidé, zadržujte vzorní
a odcházejte v klidu.

Pozdrav k lékařům

Vy lidští Bohové,

opatrujte a chráňte

zdraví Vaška Admírála.

Člověka který z lidu vyšel

pro lid své zdraví obětoval.

Vratte nám ho tak,

aby úsměv, humor opět lidu rozděl

a nikdy na život prožítý si

/i když v pravdě té kosa přijde/ nestěžoval.

I historický kámen hraničák
již zatlačil jsem při posedu.

Sluníčko, za hory zapadáš?

Bude po rozhledu.

No, zapadni a otoč se,

ale zítra přijdi zas.

... když tu tak sedím a poslouchám zpěv ptactva, dívám se po okolí, pozoruji přírodu a přání moje jest, že by tak znenadání anděl z nebe sestoupil a mně zvěstoval: Buď klidný a vše se v dobré obrátí.

Dnes v autobuse jsem měl smůlu. Již na nádraží autobusovém jsem dostal žaludeční křeč a cítil jsem silnou bĕhavku, říkal jsem si že vše vydržím až do Vřešťan, avšak nebylo možné. Stěží jsem s bolestmi dojel do Holína a tam ihned běžel do hostince na záchod.

Ján jehož jsem v domě hostince požádal o tuto službu ihned mně vyhovĕl / jít na záchod soukromý/ a při mém odchodu čekal na mne na síni a podávaje mi tabletky přímo řekl, ihned vante 3 tabletky a bude-li Vás to zlobit vante další 3 t. K mému překvapení, byl to lékař ordin. v Holínĕ. Až na mou otázku, Vy jste lékař? Ano jsem, odpovědĕl. Já pěknĕ podĕkoval a letím k autobusu, -a- ještĕ -á-á-

autobus byl pryč. Tak nezbylo než jít pěšky až do Vřešťan, nebo v autobuse jsem nechal své zavazadla a jinou potřebu. Franta Míka

už na mne čekal u garáží a z daleka volá. No
Betine už jsem Ti chtěl jeti naproti. No Mi-
kal jsem Ti počkej na mne, hned se vrátím,
ale trvalo to trochu déle a Franta nečekal
a ujel. No, říkám mu, však jsem stejně v pří-
rodě -a-á- pěkně jsem se proběhnul?
Byl to běh, nepřejí to nikomu.

S pozdravem začal jsem

S pozdravem začal jsem,

s pozdravem končím.

Vím, řeknete si,

Ty Betine, Ty básníkem jsi?

Ano básním!

Proto že cítím ohleba

a posilu pro duši svou

i když básníkem nejsem.

P o z n á m k a o a u t o r o v i :

V dvacátých letech tohoto věku opustil
Betin A. ročovou tradici valašských chalu-
pářů-ruralistů, vnikl se své touze vyjít
do světa na zkušenou. Jako ševcovský tova-
ryš vyhnul se bačovským gumárnám, kterým
až do úplného konce svého ševcovského ře-
mesla konkuroval alespoň reklamními sloga-
ny, jako : "Betinovy válenky nejsou žádné
pečičky", nebo: "Ručně bráná míra - válen-
ky jen od Betina - nezdolá je nic - ani
konkurence bačovic".

Avšak v padesátých letech na Betinovo ru-
kodělné podnikání uvalil jakýsi novodobý
kolektivistický jakousi suřivou daň.

Je podivem, že tradiční ševcovské mudrlan-
ství se u našeho autora začalo sesouvat v
řadu verbalizovaných textů - poznamenaných
dobou - seřitých v obutí chtěně či nechtě-
ně ironické a pro našeho čtenáře chtěně či
nechtěně kouzelné ?

Bránil stárnoucí živnostník, který měl sply-
nout s automatismem novodobých gumáren
tímto texty autonomií sebe sama, nebo jimi
bral míru na své zoufalství? Kdo ví...

jaro

enate

'81

~~ewano~~

Tři dopisy Slowackého

m a t e e

"... Splnil jsem tvou vůli, milá Maminko, která se ostatně až příliš shodovala s mým vlastním záměrem, a odjel jsem za hranice, a teď..."^{1/}

"... vyjel jsem v noci - bylo mi smutno - připadalo mi, že utíkám, ještě teď se často přu se svým svědomím. Maminko moje milá, opustil jsem krásnou zemi a možná, že se už nikdy nebudu noci vrátit..."^{2/}

Poznámky:

- 1/ Matka si přála, aby Slowacki opustil Varšavu, kde mu v době povstání /listopad 1830 - září 1831/ a zvláště - jako autoru několika povstaleckých básní - po jeho porážce hrozilo nebezpečí.
- 2/ Výčitky svědomí, že opustil vlast ve chvíli, kdy jí bylo nejhůře, trápily S. po celý život.

Uvedené citace jsou z 1. dopisu Slovačského matce. D. Wroclav, čtvrtek, 17. března 1831

6.

dopis

Ženeva, úterek, 18. prosince 1834

D. 18. pros., Žen., 1834

Moje nejmilejší Maminko!

Jak dlouhé je zase tvoje mlčení, drahá Maminko, zvláště když já jsem tak zvědavý na to, jestli jsi už s Teifily^{1/}, nebo dosud trávíš sama dlouhé zimní večery? Co se mě týká, ještě nikdy jsem neprožíval takovou smutnou zimu. Nevím proč, ale padla na mne ještě hlubší melancholie a lhostejnost než kdy jindy. Celé dny trávím doma u krbu, celé dlouhé večery jsem tyto dva měsíce psal, - teprve před několika dny jsem dokončil svou práci ... a teď oitím jakousi ...

Zdá se, že síly myšlení, po celý ten čas napjaté, se teď roztahují jako struny jako struny nějakého nástroje - a za několik dnů se vrátím zase do úplného ticha obyčejného života. To je smutné!... Už mě večer nepřijdou

navštěvovat žádné vidiny, žádná ideální krás-
sa se na mě neusměje - a tolik ideálních po-
stav prošlo mým pokojem během těch dvou mě-
síců. Některé zvizely oknem, jiné shořely v
žáru mého krbu^{3/}, a konečně ještě jiné zůsta-
ly vyliisované na papíře jako macešky nebo ji-
né neplné kvítky.

Slečna Eglantina, která ví, že ti píšu,
mi přetrhla psaní, a protože myslela, že se
tí chlubím svou dobrotou, připsala na okraj
svůj nesouhlas^{4/} - a to má svůj důvod v tom,
že je ve mně dosud mnoho dětinství. Často bý-
vám ve společnosti těch paní zamyšlený a na-
říkám nad sebou jako dítě a říkám nahlas :
pauvre Lulli! často chválím sám sebe a říkám:
bon Lulli. Sám jsem si vymyslel tuto zdobně-
lou podobu mého jména a dámy si na ni zvykly,
a často mi říkají Lulli... Ale ve skutečnosti
se nikdo dítěti nepodobá méně než já... a pro-
to kontrast jména s mou zachmuřenou tváří stí-
rá, jak říká Kochanowski, přílišnost nadsázky.
Slečna Eglantina myslela, že celý můj dopis

tobě bude naplněný výkřiky: bon nebo pauvre
Lulli - a proto to první popřela, ale to dru-
hé by popřít nemohla, protože já opravdu jsem
ubohý! Ani dobrá přítomnost, ani zlatá naděje.
Kdybych se nebál příliš romantického srovnání,
řekl bych, že jsem se svými myšlenkami jako
pes, který se chce chytit za ohn a dlouho se
točí na jednom místě a nakonec vysílením pad-
ne a usne před krbem.

V tomto roce jsem tvé jmeniny, Maminko,
prožil sám... Báno jsem z novin vyčetl dost
špatné zprávy^{5/} - a potom mi bylo i z různých
jiných příčin tak smutno, že jsem hned po obě-
dě utekl do svého pokoje. Tam jsem, podle tvé-
ho zvyku, zhasil svíci... malý oheň v krbu mi
slabě svítil - sám a mlčky jsem přemýšlel o
různých časech - o různých večerech - a když
hodiny nad mou hlavou hlasitě odbily sedmou -
kdysi tak velkou hodinu^{6/} - z očí se mi prou-
dem vytlily slzy - ohodil jsem po pokoji - a
modlil se - a plakal... Toho večera ve mně ne-
byla ani jiskřička naděje... Co jsi dělala ty,

milá Maminko, v 7 hodin večer v den tvých jmenin? - Ten večer mi přetrhl nit mých myšlenek - a pocítil jsem, že jsem přišel do věku, kdy slzy škodí - protože nazítří jsem byl ještě zasmušilejší... Moje domácí společnost má taky různé smutky - a procesy^{7/} - takže v našem domě máme všichni zachmuřená čela. Je to přímo k zbláznění, kamkoliv vstoupím, všichni jsou ustaraní, pláčí. Buď si jista, drahá Maminko, že pod žádným nebem nejsou lidé šťastnější než pod našimi oblací... ale to nás má utěšit? Je nezbytně třeba nějakého poetického světa - je třeba, abychom si nasadili jiné brýle, než ty čočky našich očí.

V době od mého posledního dopisu, během minulého měsíce jsem napsal nový divadelní kus - jakoby tragedii, pod názvem Balladina. Ze všech věcí, které dosud moje hlava zrodila, je tato tragédie nejlepší - zvláště proto, že mi otevřela novou cestu, novou básnickou krajinu, již se dosud nedotkla lidská noha, krajinu obširnější než je ta naše ubohá země, pro-

tože ideální. Jednou uvidíš, milá Maminko, co je to za podivnou krajinu - a dobu. Celá tragédie se podobá staré baladě, je složena tak, jako by ji skládal lid, je zcela v rozporu s historickou pravdou a i někdy s podobností pravdě. Ale snažil jsem se, aby lidé byli skuteční, a v srdci aby měli naše srdce... Nemohu ti tu dát, milá Maminko, přesnou představu o druhu dramatičnosti méjí tragédie. Má-li nějakou pokrevní příbuznost s některým známým dílem, pak snad se Shakespearovým Králem Learem. Ach, kdyby tak jednou stamula vedle krále Leara! Shakespeare a Dante jsou teď mými oblíbenci - už dva roky. Čím více se do nich zažívám, tím více krásy v nich nacházím. Maminko neje, jak bych byl šťastný, kdybych mohl s těmi dvěma zemřelými usednout pod nějakou lípu - nebo dub, před méjí vlastní chalupou - v mé rodné zemi - a snít - a psát sny - a povídat si s tebou, milá Maminko - a se zápletem ti vykládat mé básnické plány, tak jak tomu bylo kdysi. Tady jsem tak sám,

že nikdo neposlouchá mé sny. Jak dobře vystihl ten stav Shakespeare v Richardu II. Rytíř odsouzený do vyhnanství nařiká nad svým osudem a říká: "Můj jazyk mi teď bude zcela k nepotřebě, právě jako rozladěná lyra nebo harfa, neb o jako umělý nástroj, otevřený a podaný tomu, kdo nezná žádná pravidla harmonie. Jazyk jsi uvěznil v mých ústech... Jsem už příliš stár, a bych měl kojnou jako dítě - jsem už příliš stár, abych měl pěstouna - svým výrokem jsi mne odsoudil k nemluvné a němé smrti." Ta slova ůtu vždy s hlubokým smutkem, i když přiznávám, že jsem na tom o něco lépe než ten Shakespearův rytíř, protože nepotřebuji kojnou, aby mne naučila francouzky - a mohu se s lidmi domluvit - ale stejně je to smutné.

Tato zima je naše městečko dost nudné pro ty, kteří se chtějí bavit. Divadlo je tak špatné, že mi stačilo, abych na něm byl jednou, a úplně jsem se ho nasytil. A protože bydlím za městem, nechce se mi vláčet se za ohladných a větrných večerů takovou dálku a hledat

rudu. Divadlo z minulého roku, trochu lepší než to dnešní, udělalo bankrot - protože metodistická káčka tu tak ovládá nejbohatší rodiny, že považují divadlo za hřích a ďáblovu pokušení, a všemi způsoby se snaží vyhnat herce, a protože nikdy do divadla nechodí, ubírají mu tím na zisku. Několik rodina na takové malé městečko, to znamená velice mnoho. Jaká bláznovství jsou na tomto světě. Podle mého ti lidé urážejí Boha tím, že neužívají nevinných radostí života, které jim On neotrávil žádným pelynkem, kromě trápení neodlučitelných od lidské přirozenosti. Ať mne Bůh udělá bohatým bankéřem v našem hlavním městě a uvidí, jak si budu užívat...

V tomto roce máme ve srovnání s jinými léty tuhou zimu. Před třemi dny napadl sníh - radoval jsem se jako dítě, když jsem viděl tu bílou zemi a zasněžené jedly před mými okny, a zároveň jsem cítil jakýsi smutek. Různé vzpomínky se mi tlačily do hlavy, a především vzpomínka na poslední vánoční svátky, když

jsen hleděl na sních, zdálo se mi, že přijíždím s rolničkami před jašušskou terasu... potom jsem vyšel do zahrady a dělal sněhové koule a házel jsem je po severním větru jako po imaginární postavě minulosti. Chtěl jsem ji těmi koulemi zasypat...

Téměř každý den, když hledím do ohně v krbu, vyvstaneš mi před očima, Maminko, jak ležíš večer na malé pohovce pod oknem v prostředním pokoji, naproti roztopených kamen. Teď, když se blíží nové Vánoce, chtěl bych, aby mi tu někdo mohl zazpívat tu koledu, kterou jsem slyšel, když jsem byl poslední rok v Křemenci. Vše, co zaniklo v minulosti má má teď pro mne andělskou tvář a andělský hlas.

Nová Adamova poéma ve mně probudila také mnoho ozvuků minulosti. Je velmi krásná a podobná jako román W. Scotta, psaný ve verších. Šlechtický dům je vykreslen znamenitě; hrdinka básně, i když pase husy, má v sobě jakousi svěžest starodávných popisů - něco svou prostotou podivně dojemného... Mnoho popisů míst

- nebe - rybníků - lesů - je napsáno mistrovskou rukou. Celá příroda žije a cítí. Je to poema spíše žertovná než smutná - ale často právě z těch na pohled nejveselejších míst padá na člověka smutek. Je zcela jiného druhu než všechna dosavadní Adamova díla. Nejlepší ze všeho je popis lovce, troubícího na lesní roh, nádherný popis - trochu mi připomněl pana Jakuba, když troubil v lese, a druhý popis Žida, hrajícího na cimbál, je také překrásný... Chtěl bych, abyste si tu poemu mohli so najděte předčíst... Co se týká autora, píše mi z P.^{9/}, že si dobře žije s mladou ženou - a ta jeho žena je prý krásná a hraje pěkně na klavír. Není divu, vždyť je to dcera Szymanovské. Každý večer se v jeho bytě schází mnoho našich bratrů - a baví ho - a on bafá z čibuku a poslouchá a usmívá se. Jaký protiklad k mým osamělým večerům. Ať je se mnou, co Bůh chce, na té smutné pouti životem.

Drahá Maminko! jenom ty mě neopouštěj ve svých myšlenkách, protože tak jsem osamělý

méně než mnoho jiných lidí, protože vím, že
vlastním něco, co mi mohou lidé závidět - tvou
lásku. Když někdy před spaním přemýšlím o své
situaci, nejednou mi vstávají vlasy na hlavě.
Kromě mých domácích, které mi velice přejí,
nemám přítele v tom širém světě. Nějak bylo,
nějak bude... Přeji ti, drahá Maminko, dobrý
rok. A kdo ví? a snad?... to podivné slovo
s n a d má čarovný zvuk Bolovy loutny. Každý
i ten nejslabší větřík vyhrává na našich myš-
lenkách to slovo s n a d a stále jenom snad...
To slovo muselo existovat už před stvořením
světa. Varuj mě, milá Maminko, jestli upadám
do misantropie, ale zdá se mi, že ne - je to
pouze smutek vlastní mému založení a době, v
níž dal Bůh myslet té mojí mašince. Drahá mo-
je Maminko, co asi řekneš na takový prázdný
dopis - naplněný samým tlačáním? Opravdu, i
kdybych se celý vbil kladivem do jednoho toho
dopisu, nebyl by zajímavější než ten kus pa-
píru. Přemýšlím - sním - a někdy čekám a dou-
fám. Drahá Maminko, i ty doufej a usilovně

pros Boha - usilovně - aby nás dovedl k tichému břehu.

Tvůj oddaný Julius

Poznámky:

- 1/ Teofil Januszewski - strýc Słowackého, bratr jeho matky a manžel nevlastní sestry Sl. Hersylie.
- 2/ jde o Balladynu
- 3/ jde o první redakci Mazepy, kterou Sl. zničil.
- 4/ Slečna Eglantina připsala na okraj dopisu francouzsky tuto větu: "Jestli pan Julius říká, že je dobrý, nevěřte mu, protože je v nejvyšší míře dábelský."
- 5/ jde o článek o neradostné politické situaci v Polsku, otisknutý téhož dne v Europe Central.
- 6/ Narážka na okamžik propuknutí listopadového povstání: signálem k zahájení povstání byl požár mlýna v Solci, založený v 7 hodin večer.
- 7/ Paní Pattey vedla proces s majitelem domu, ve kterém byl umístěn pension.
- 8/ - Pan Tadeáš
- 9/ - z Paříže

15.
dopis

Paříž, středa, 30. listopadu 1842^{1/}

Moje nejdražší! Včera byl den tvých jmenin, který jsem strávil svatě a velkém povzbuzení ducha - poprvé v životě bez prázdné melancholie, ale v prosté bolesti a upřímném smutku. - Poznám totiž, že nejsem na zemi proto, abychom hledali plané potěšení a budoucí pomníky, jako herci, z nichž každý si hraje svůj vlastní kus - smutný nebo veselý - ale jsme tu pro chválu boží, abychom pracovali prostě a čistě a abychom rozvíjeli našeho ducha a splnili to, co je mu uloženo. A nemysli si, že takový jaký teď jsem, jsem ti více vzdálen - naopak, jsem ti blíže a tvoje srdce mám stále v mém srdci, a proto ti píšu tak, abys i ty, moje drahá, měla částku toho pokoje, který je ve mně. Mnoho věcí už se na zemi změnilo, a ještě víc se změní - a taková srdce,

jako je to tvoje, plné bolesti a citu, maj-
sou na světě zbytečně a ne nadarmo nás rodila.
- Osud nám bylo smutno a hořko, protože jsme
mysleli, že musíme trpět naším odloučením a
snášet stesk jen pro ten kousek země... ale
teď vidím, drahá, že trpíme nejen pro zemi
ale i pro nebe - a neunikli bychom tomu utrpe-
ní, ať bychom šli kteroukoliv cestou, dokud
by se náš duch v něm neočistil a nenaučil no-
vým a potřebným ctnostem - a dalšímu vědění.

Není třeba, abych ti říkal, jaké jsou ty
nové ctnosti a vědomosti - vroucně srdcem za-
volej ty, kteří zemřeli, a jsou tvému srdci
nejbližší a oni ti řeknou a objasní všechno,,
a budou to lepší a svatější učitelé než já,
jenž by měl s pokorou a v slzách ležet u tvých
nohou. - A proto mi odpusť, nejmilejší, že ti
tak píšu - ale věz, že píšu po zpovědi a po
přijetí svítosti^{2/}, a musel jsem hledat velké-
ho prostáčka, aby mi dal rozhrěšení, protože
rozumní mě vyhánějí ze sv. domu, a obviňují
mě z toho, že ten dům bořím^{3/} - předtím i teď...

a bojí se o sebe a nevědí ani nechtějí vědět pochopit, že je to skutečné obnovení v čistotě a pokoře. Kdyby tomu tak nebylo, neopatroval by Bůh tak zřejmě ty, kteří pracují. - Všichni, kteří nejsou schopni vzkřísit samy sebe a oddat se nové a veliké práci, jsou proti nám velmi rozhníváni - a falešně nás obviňují a všelijak nám škodí... Dojde k tobě možná mnoho nepravdivých zvěstí - a jestli mi proto neuvěříš, budeš se trápit myšlenkou, že jsem byl zbaven rozumu a sešel jsem z cesty, na níž jsem byl vítán. Uznávají teď totiž můj bývalý rozum a bývalou pravdu, a stěžují si na prostého člověka, kterým jsem nyní^{4/} - ale já vím, že mě Bůh neopustí, protože ani já jsem neopustil žádnou práci, týkající se světa, pouze jsem poznal cestu, která k ní vede - a bojuji teď nejenom hlavou, ale sebou celým, a nejvíce nitrem naplněným nejčistším citem, a takto si počinaje, pracuji nejen za sebe, ale i za toho, který leží v hrobě na žid^{5/}, a nevykonal ještě všechno - a vím, že ho to těší.

Zapřísahám tě, drahá, nesud mě h ned po přečtení těch slov a netrap se - dokud nepřijde anděl a neobjasní ti ten dopis, který ti bude jinak připadat jako napodobování a prázdná exaltace - a já teď nenávidím faleš a nic prázdného bych nepsal - naopak, raději bych ten dopis psal takovým způsobem jako dřív, protože ty bys možná raději plakala nad mými dřívějšími nářky, než abys teď měla klid a viděla mne takového prostého. - ale v mém dřívějším ^{6/}tómu byla bída srdce - a tady je získávané bohatství a první hrstě nabrané z nového pokladu.

Velmi jsi mne zarmoutila, když jsi mi na můj minulý dopis odepsala s obavami a jistou nedůvěrou - a myslela jsi, že jsem se dal k jasnovidecům a uvěřil v jejich sny. Mě kdy jsem nebyl tak nízko, aby mě každý druhý mohl obloudit... ale uvěřil jsem vnitřnímu záchrvěvu božího ducha a nechal jsem se přesvědčit prostými a božími slovy - jinak bych nebyl hoden svého místa na zemi a byl bych vůči Bohu tím, čím je sluha,

který vzal od svého pána peníze a dary a potom ho opouští, kupuje si vesničku a svého bývalého dobrodince už nechce ani vidět, aby nebyl pokořen. - Moje duše byla odedávna plná božích pokladů, ale nebylo v ní lásky, a proto sama jedla vlastní vnitřnosti, když nemohla brát pokrm odnikud jinde. A tak tomu bude ještě s mnohými, kteří jsou bohatí duchem, ale nechápou, kvůli jakému velkému cíli se jim dostalo jejich talentu... ale bez ustání z něho čerpají, hledají však pouze co nejvyšší zisk. Duch těchto lidí se podobá smu - ale boží duchové jsou skutečnější a tvořivější než viditelná a hmatatelná těla.

Ještě jednou tě zapřísahám, drahá, přijmi ten dopis s co největší upřímnou prostotou a poděkuj Bohu, že nás znovu začíná odívat jako lilie polní - do své čisté krásy - a zároveň nám dává nesmrtelnost a přibližuje nás k sobě. Nechť se slova méjí lásky v tobě přetvoří v dýchání a jsou s tebou, dokud se nenaplní boží sliby - neboť je jisté, že přetrváme vše-

ohen útisk. To, co budeš cítit po přečtení tohoto
tohoto dopisu, i já budu cítit - a proto dou-
fej a raduj se, abys mi nezkalila mou radost.

Jul

Poznámky:

- 1/ Dopis bez data. Paní Bécu na začátku dopsa-
la: "1842. Jmeniny. 17/29. listop.", obsah
první věty však dokazuje, že byl psán na-
zítki po jmeninách, tj. 30. listopadu.
- 2/ Š. byl u zpovědi zároveň s celou skupinou
toviančiků, když se na ni předtím přípra-
vili na shromáždění u Mickiewicze.
- 3/ Katolické duchovenstvo obviňovalo sektu To-
wianakého, že její činnost je v rozporu se
zásadami katolické víry, Tow. zas naopak
vytýkal kat. Církvi zkostratělost a ulpíva-
ní na starých formách.
- 4/ - uznávají velikost dosavadní tvorby, kte-
rou teď Š. sám považoval za nesprávnou.
- 5/ "Otec" - dopsal paní Bécu.
- 6/ Ton v nauce Tow. představoval určitý typ
duchovního života jednotlivce. Jednotlivci
s příbuzným tónem se spojují a vytvářejí
kolonu /columna/ duchů.

30.
dopis

Wroclav, pátek, 9. června 1848

Moje nejdražší Matko. Po různém cestování jsem už měsíc ve Wroclavi a všemožnými cestami ti píšu s prosbou, abys se snažila přijet za mnou. Psal jsem ti na adresu bankéřovu^{1/} i Sylčimu - psal jsem Sylce poste restante - psal jsem Teofilovi do Ubiensě - psal jsem třikrát a v každém z těch dopisů je jen to jediné - přijď a požehnej mi - dřív než mne Pán Bůh vrhne znovu na svoje cesty. A namůžeš-li přijet - napiš - sděl mi, co se s tebou děje, protože už měsíc žním očekáváním a steskem. Představ si jaký byl po tolika mých dopisech můj údiv před půl hodinou, kdy jsem dostal dopis od milovaného Sta tlera^{2/}, z něhož jsem se dověděl, že jsi ve Lvově a že se po mně ptáš. Je to pro mne nevysvětlitelná záhada, chtěl jsem v těch dopisech, abys mi odepisovala poste restante na moje vlastní jméno, a teď

tě prosím, k vůli větší jistotě, abys adresovala svůj dopis přímo mně: Herrn Stahl Schmidt in Breslau, Bahnhof-Strasse No 5.

Kdyby ses vydala na cestu, napiš mi, kdy, abych tě mohl čekat na železničním debarkaderu - a kdybys ses tam se mnou minula, jeď do hotelu Weisser Adler a řekni, aby někdo zašel ke mně se vzkazem do ulice Neue Schweidnitzer No 3 d, druhé patro /zweiter Stock/, zvonek vpravo. Prosím tě, dej mi ale předem vědět v dopise, abych nezmeškal hodinu tvého příjezdu. Ach! drahá a milovaná - všechny moje dopisy jsou jako tento. Neobsahují nic jiného než to, co obsahuje tento, protože bych ti v podstatě nemohl psát o ničem jiném. - Filové jsou určitě v Ubiení a já nemám tvou adresu, ani nevím, jestli můžu psát do Ubiení. Zkrátka, divně si osud zahrál s našimi tužbami i srdci, protože už měsíc jsme mohli být spolu, a zatím teď já, kterému hrozí, že se budu muset vrátit⁴, nemám prodloužit ani tento dopis, abych neztratil ani jeden den

v porozumění se s tebou. Buď tedy zárůva, nejdě dražší, a můj odvahu k té cestě dovolí-li ti to tvoje zdraví.

Ať tě ochraňuje Bůh - a ať mi tě dá.

Tvůj Julius Slow.

Wroclav, d. 9. června 1848

poznámky:

- 1/ jde o bankéře Hausnera
- 2/ Paní Béou nemohla navázat spojení se synem a proto napsala Stattlerovi, který hned poslal zprávu st. Obsah dopisu paní Béou Stattlerovi je následující:

"Ve chvíli, kdy jsem měla uvidět svého syna a jediným objetím si vynahradit osmnáct let neklidu a jemu tolik běd enigrace, ho neštěstí vrhá znovu daleko a já se znovu ptám: uvidím ho ještě někdy na té zemi? Ty, Pane, jsi jeho přítel, jsi dobrý, čestný, jsi mi drahý, protože sis zamiloval mého syna. Mledíš na něho, a z rysů, které jsi sám nakreslil, ze vzpomínek na chvíle s ním strávené jistě odhadneš city Matky k takovému dítěti, neoslyšíš mou prosbu a pošleš mi kopii zhotovenou tužkou. Jak se za těch 18 let musel změnit? A současně mi sděl, co o něm víš, jestli odjel z Wroclavi a kde je nyní, a odpust rozbolavělé Matce, jestli tě

ta prosba bude obtěžovat. Ty, příteli mého
Julka, můj příteli. Matka Julia Slowackého
Salomea Běou. D. 1. června 1848 ve Lvově,
v domě Zamoyského, vedle pošty.

3/ St. byl vykázán policejními orgány z Wro-
clawi.

P o z n á m k a

Uvedené tři dopisy jsou nepatrným zlomkem obsáhlého souboru listů, jež psal J u l i u s z S ł o w a c k i /1809-1849/, vedle Mickiewicze a Krasinského nejvýznamnější z básníků polského romantismu, své matce z emigrace, v níž strávil téměř polovinu svého krátkého života /od svých 22 let až do smrti/. Po celou tu dobu byly dopisy jediným způsobem kontaktu s ní /všechny Słowackého plány setkat se s matkou někde v cizině ztroskotaly, teprve v roce 1846, několik měsíců před jeho smrtí se mu podařilo strávit s ní pár týdnů ve Vroclavi, když se s mnoha jinými emigranty, kteří stejně jako on odešli do ciziny po porážce listopadového povstání 1830, vrátil na krátký čas do Polska, chtěl se zúčastnit nového boje za jeho osvobození.

Hlavní základ vztahu Słowackého k matce přetrval z dětství, které prožil zahrnut její láskyplnou péčí a starostlivostí, někdy až přehnanou - matka se obávala o zdraví svého jediného dítěte, ohrožené v rodině rozšířenou tuberkulózou /velkuv otec na ní zemřel, když byly chlapeci čtyři roky/, velkou pozornost věnovala také duchovnímu rozvoji nadaného syna, jeho vzdělání, čtení, prvním básnickým pokusům. Mnohaleté odloučení tento vztah prohloubilo a upevnilo. Po jisté míře k tomu přispěla idealizace matčiny osoby, způsobená nemožností osobního kontaktu, posilovaná vzpomínkami na šťastné chvíle dětství a mládí a beznadějností vyhlídek na shledání v budoucnu. Také osamělost, kterou Słowacki hořce pociťoval po celou dobu života v emigraci - neměl vlastní rodinu, ženy, které miloval, jeho city neopětovaly, neměl důvěrné přátele, jeho vztahy s krajaný v emigraci byly poznamenány oboustrannou nevraživostí - působila, že se tím více upínal k

mates, k bytosti, jež ho bezvýhradně milovala
a její jeho osud lažal na srdci, a právě jí se
svěřoval se svými steskami, nadějemi, plány ži-
votními i tvářemi.

Pocit osamělosti a vykořenění však nebyl
jen údělem Słowackého, trpěli jím všichni pol-
ští emigranti, navýjímaje Mickiewicze, který
trávil večery /jak o tom píše Słowacki s tro-
chou závistí v jednom z dopisů/ ve společnosti
milující manželky, obklopen mnoha svými přáteli,
kteří na tom ovšem byli stejně. Opouštěli vlast
s přesvědčením, že se vrátí jako její osvobodí-
telé, kterážto naděje ale rok od roku slábla.
Jejich počáteční politní úroveň západoevropské
civilizace záhy pohaslo, její zmaterializovaná
podstata je začala odpuzovat, její nezájem o
osud polského národa jim připravil další roz-
čarování, neboť od ní očekávali pomoc. Nakonec
ztratili naději na návrat vůbec. Sílil jejich
stesk a zoufalství nad tím, že všechny strasti
emigrace, všechnu bolest z odloučení a tím, co
jim bylo drahé, nad ztrátou domova, anaději vlas-
tně zbytečně, když nemohou podniknout nic, co
by jejich život v emigraci osmyslilo a vlasti
prospělo.

Když se v roce 1841 objevil v Paříži
Andrzej Towiański /samozvaný prorok, podstatou
jehož učení byla víra v neustálý rozvoj nepar-
telného ducha, který v mnoha vtěleních vyplňuje
na zemi jemu určené poslání/, získal mezi emig-
ranty tolik stoupenců právě proto, že je zba-
vil onoho trýznivého pocitu marnosti jejich u-
trpení, jež bylo podle jeho učení součástí Bo-
žího plánu a přispívalo ke konečnému vítězství
ducha. Zmírnil jejich osamělost, když s nimi vy-
tvořil nové společenství /Kolo sprawy Bożej/,
a jejich stesk tím, že jim náhradou za ztrac-
nou vlast nabídl vlast duchovní: "Jsem, bratři,
ve vlasti! Neboť ten duch, ty city křesťanské a
polské, jež nás v tuto chvíli oživují a spojují
- to je podstata naší vlasti. Zde na zemi je ta

vlast ještě malá, je však rozlehlá a široká v duchu, neboť s námi jsou v každém okamžiku spojeny miliony Poláků, našich otců a bratrů, kteří žijí na onom světě a slouží Kristu pod stejnou korouhví jako my".

Ślowacki se setkal s Towianakym v červenci r. 1842. Prožíval v té době navíc tvůrčí krizi, vyčerpání všech možností romantického jazyka a stylu a nevěděl jak dál a život bez psaní byl pro něho pustým živořením; jeho život nabýval plného smyslu, právě jen když psal, psaní mu pomáhalo překonávat samotu, stesk, bezradějí, zahánělo nudu a prázdnotu, jež ho přepadala jak uprostřed víru společenského života Paříže, tak na poklidných březích Genevského jezera. Jení známo, jak jejich setkání proběhlo a co Towianaki Ślowackému řekl - v dopise matce Ślowacki píše, že ho přesvědčila "Slova prostá a boží", v dopise Z. Krasinskému sděluje, že "v jediném zablesknutí" poznal pravdu. A tuto pravdu, která mu byla zjevena, "tajemství počátku a konce - Alfa a Omega světa - a tedy i vlasti" /jak sám napsal v předmluvě ke druhému rapsodu "Krále Duha"/ se snažil vyslovit ve všech svých dílech z tohoto období. Tato pravda je kritickým rozumem nepostižitelná, lze ji vycítit pouze poznáním vlastního ducha, neboť v člověku jsou obsaženy všechny předešlé formy, které na sebe bral duch během svého vývoje, pravda o světě je uložena na dně lidské duše a tam je třeba ji hledat - a o to se neustále pokoušel.

Z fragmentárnosti a chaotičnosti toho, co v té době napsal /téměř nic nedokončil a nevydal, vše zůstalo v rukopisech, ve stohu neuspořádaných papírů/, z množství verzí jednotlivých fragmentů, které si často protirečí, je zřejmé, že ho pronásledovaly pochybnosti, at vědomé či podvědomé.

A třebaže tvrdil, že našel pravdu a snad se mu zdálo, že ji i našel, stále ji znovu a znovu hledal. Jeho dílo je svědectvím o zápase ducha, který touží stát se andělem a těla, které umírá.

Těžko můžeme odhadnout, jaké dílo by býval byl zanechal, kdyby se mu byl vyplnil jeho sen o domku se zahrádkou, kde by žil se svou matkou, možná s holkou a hodnou ženou a dětmi a pěstovali by růže - sen běžence hnáného z místa na místo /Londýn, Paříž, Ženeva, Egypt, Palestina, Řím, Florencie a kolik jich ještě bylo/, jeho jediným domovem byla poezie.

Z polského originálu - "Korespondencja Juliusza
Słowackiego" /red. E. Saw Rymowicz/, Wrocław,
1962 - přeložila a poznámkou opatřila Mikive.

enato

jaro '84
